

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԻ ԱՆՁՆԱՅԻՆ ՀԱՏԿԱՆԻՇՆԵՐԻ ԵՎ ՀՈՒԶԱԿԱՆ ԻՆՏԵԼԵԿՏԻ ՀԱՐԱՔԵՐԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆ

Շատ երկրներում հուզական ինտելեկտի կիրառությունը տարբեր ոլորտներում (աշխատանքի ընտրություն, կրթության ոլորտի ընտրություն, ամուսնություն, կառավարման բարելավում, արդյունավետ, ամուր և առողջ հարաբերությունների ստեղծում և պահպանում) գնալով աճում է: Այս գործընթացը նկատելի է նաև մեր երկրի՝ Իրանի պարագայում, սակայն պետք է նշել, որ այստեղ պատշաճ ուշադրություն չի դարձվել հուզական ինտելեկտի ձևավորման հիմնախնդրին և որպես հետևանք՝ դրա արդյունավետությանը, հատկապես՝ ուսումնական առաջադիմության առումով:

Հանգուցային բառեր և արտահայտություններ. ուսանող, անձնային հատկանիշներ, հուզական ինտելեկտ, հարաբերակցություն:

Հուզական ինտելեկտը ձեռքբերովի հատկություն ունի և այն հնարավոր է ձևավորել: Այս փաստը չափազանց կարևոր է, քանի որ նպատակաուղղված ուսումնական ծրագրերի պլանավորման և իրականացման հնարավորություն է ընձեռում: Հուզական ինտելեկտի ձևավորումը կյանքի տարբեր ոլորտներում դիմակայելու և գործունեությունը բարելավելու հնարավորություն է ստեղծում: Մեր հետազոտության անհրաժեշտությունը պայմանավորված է նրանով, որ Իրանի պաշտոնական կրթական համակարգում հուզական ինտելեկտը կամ անձնային գծերը զարգացնող դասընթացներ գոյություն չունեն:

«Հուզական ինտելեկտ» հասկացությանը տրվել են բազմաթիվ սահմանումներ ու բացատրություններ: «Ինտելեկտ» հասկացությանը տրվել են տարբեր սահմանումներ ու մեկնաբանություններ,

բայց հնարավոր չէ տալ ավարտուն և միանշանակ ձևակերպում: Բազմաթիվ սահմանումներից կարող ենք նշել Փինթերինը (1921թ.), ով ինտելեկտը համարել է կյանքի նոր իրավիճակներին լիարժեք հարմարվելու ընդունակություն: Նրա կարծիքով, հարմարումը հիմնականում կապ ունի ներվային համակարգի փոփոխվելիության հետ:

Հուզական ինտելեկտը միջավայրին հարմարվելու կարողություն է համարվում, ուրեմն ինտելեկտը մարդուն անհատականության և անձնավորության մաս է կազմում, այսինքն՝ ինտելեկտի այն մասը, որ արտահայտվում է միջանձնային և սոցիալական փոխհարաբերություններում կոչվում է հուզական ինտելեկտ: Հուզական ինտելեկտը որպես հոգեբանական նոր հասկացություն առաջացել է էմոցիոնալ և ճանաչողական կողմերի փոխկապացվածությունից: Հուզական ինտելեկտը բանականության և էմոցիաների փոխադարձ կապն է: Մարդիկ մեծ մասամբ սոսկ բանական էակ չեն և ոչ էլ սոսկ էմոցիոնալ էակ. այլ այդ երկուսի համադրությունը, հետևաբար անձի կարողությունը միջավայրի հետ հարմարվելու և կյանքի դժվարություններին համակերպվելու համար կախված է անձի հուզական ու բանական ունակությունների համադրված գործառնությունից:

Իրանի Իսլամական Հանրապետությունում հուզական ինտելեկտի և անձնային առանձնահատկությունների ոլորտում կատարված հետազոտություններ քիչ կան: Թեմային առնչվող գրականության ուսումնասիրությունը մեզ վստահեցրեց, որ հուզական ինտելեկտի, անձնային գծերի և ուսումնական

առաջադիմության հիմնախնդիրների վերաբերյալ տեսական նյութը համալրման և մշակման կարիք ունի:

Իրանի Իսլամական Հանրապետությունում հուզական ինտելեկտի և անձնային առանձնահատկությունների ոլորտում կարատված հետազոտություններ քիչ կան: Թեմային առնչվող գրականության ուսումնասիրությունը մեզ վստահեցրեց, որ հուզական ինտելեկտի, անձնային գծերի և ուսումնական առաջադիմության հիմնախնդիրների վերաբերյալ տեսական նյութը համալրման և մշակման կարիք ունի:

Ուսանողների անձնային հատկանիշների և նրանց հուզական ինտելեկտի փոխառնչություններն ու հարաբերակցությունը քննելու նպատակով սույն հետազոտության շրջանակում ներառել ենք Իրանի տեխնիկական և հումանիտար ֆակուլտետներից 400 ուսանողներ (201 ուսանող իգական սեռից և 199 ուսանող արական սեռից, որոնցից 235-ը ստովորում են տեխնիկական գիտաճյուղերում, իսկ 165-ը հումանիտար գիտություններում): Ուսանողների ընդհանուր թիվը կազմում է 31716 հոգի, որոնք և հետազոտության բազան են հանդիսանում:

Հետազոտության մեթոդը կորելացիոն տիպի է, որի համար Իրանի Ալբորզ և Ղազվին նահանգների պետական համալսարանների բակալավրիատում սովորող ուսանողների միջից (2011–2012 ուսումնական տարվա երկրորդ կիսամյակում) կլաստերային նմուշառման և պարզ պատահականության սկզբունքով ընտրվել են 400 մասնակիցները, որոնք և համարվում են այս հետազոտության ընտրանքը:

Տվյալների հավաքագրման գործիքները հետևյալն են՝

1- Անձնային հինգ մեծ գործոնների գնահատման հարցարանը («NEO personality questionnaire»-ի կարճ տարբերակը՝ կազմված 60 կետերից), որով չափվում ու գնահատվում են անձային հինգ գլխավոր գործոններ՝ ներքոհիշված,

էստրադվերսիա, հարմարում, ձկունություն (փորձերի դիմաց բաց լինել) և բարեխղճություն: Հարցարանում ընդգրկված 60 հարցերի պատասխանները տրված են հինգ տարբերակով՝ «Ամբողջովին համաձայն եմ»-ից մինչև «Ամբողջովին հակառակ եմ» միջակայքում: Ամբողջ հարցարանի համար Քրոնբախի ալֆայի գործակիցը կազմել է 70, իսկ նրա ենթասանդղակների համար հերթականությամբ հետևյալ կարգով՝ բարեխղճություն՝ 0.83, ձկունություն՝ 0.57, հարմարում՝ 0.71, էստրադվերսիա՝ 0.71 և ներքոհիշված՝ 0.81:

2-Բար-Օնի հուզական ինտելեկտի գնահատման թեստը, որը կազմվել է 1980 թվականին Բար-Օնի կողմից և ունի 15 ենթասանդղակ: Պատասխանները տրված են Լիքերթի հնգաստիժան տարբերակներով՝ «Ամբողջովին համաձայն եմ»-ից մինչև «Ամբողջովին հակառակ եմ» միջակայքում: Բար-Օնի հուզական ինտելեկտի գնահատման հարցարանի ենթասանդղակներն են՝ 1. հուզական ինքնաձանաչում, 2. ինքնաարտահայտում (ինքնավստահություն), 3. ինքնագնահատում (հարգանք սեփական անձի նկատմամբ), 4. ինքաիրացում և ինքնադրսևորում, 5. անկախություն, 6. ապրումակցում, 7. բարեխղճություն և պատասխանատվության զգացում, 8. միջանձնային հարաբերություններ, 9. իրատեսություն և իրականության ընկալում, 10. ձկունություն, 11. պրոբլեմների լուծում, 12. սթրեսների դիմագրավում, 13. իմպուլսների կառավարում և վերահսկում, 14. լավատեսություն, 15. ուրախություն և երջանկություն:

Հուզական ինտելեկտի հարցարանի համար Քրոնբախի ալֆան գրանցվել է 0.93: Յուրաքանչյուր ենթասանդղակի համար գրանցված ցուցանիշի և հուզական ինտելեկտի թեստի ընդհանուր ցուցանիշի միջև համահարաբերակցությունը ցույց է տալիս, որ թեստում ներառված բոլոր ենթասանդղակները դրական հարաբերակություն ունեն հուզական ինտելեկտի հետ:

Ստացված տվյալների վերլուծությունը կատարվել է Պիրսոնի համահարաբերակցության (կորելացիոն) գործակցի և T թեստի միջոցով:

Ուսումնասիրվող փոփոխականների նկարագրական տվյալները (միջինը և ստանդարտ շեղումը) ներկայացված են աղյուսակ 1-ում:

Փոփոխականներ		Միջին	Ստանդարտ շեղում
Հուզական ինտելեկտ		3.61	0.43
Անձնային հատկանիշների ենթասանդղակներ	Էքստրավերսիա	41.07	4.96
	Ներոտիզմ	31.62	7.60
	Բարեխղճություն	46.42	7.67
	Հարմարում	42.56	6.20
	Ճկունություն	37.93	5.06

Մարդկանց անձնային հատկանիշների թույլ և ուժեղ կողմերի բացահայտումը և նրանց հուզական ինտելեկտի մակարդակի որոշարկումը կարող են նպաստել կյանքի խնդիրներին ու դժվարություններին արդյունավետ կերպով հարմարվելու և դիմագրավելու գործին, քանի որ անձնային թույլ կողմերը շտկելով և հուզական ինտելեկտի

խթանմամբ մեծանում է անձի կարողությունը կյանքի դժվարություններին հաղթահարելու համար:

Հուզական ինտելեկտի և անձնային հինգ գործոնների միջև հարաբերակցական կապը քննելու համար կիրառվել է Պիրսոնի կորելացիոն գործակիցը, որի արդյունքները ներկայացված են աղյուսակ 2-ում:

Աղյուսակ 2.

Ուսանողների հուզական ինտելեկտի և անձնային հինգ գործոնների միջև համահարաբերակցության գործակիցը:

Հինգ գործոններ	Էքստրավերսիա	Ներոտիզմ	Բարեխղճություն	Հարմարում	Ճկունություն
Հուզական ինտելեկտ	0.486*	-0.661*	0.533*	0.502*	0.097*

$P < 0.01^*$

Հետազոտության արդյունքները ցույց են տալիս, որ հուզական ինտելեկտը դրական նշանակալից հարաբերակցություն ունի էքստրավերսիայի ($r=0.486$), հարմարման ($r=0.502$), բարեխղճության ($r=0.533$) հետ, բայց ներոտիզմի հետ առկա է նշանակալից չափով բացասական հարաբերակցություն ($r=-0.661$), իսկ հուզական ինտելեկտի և ձկունության (փորձի հանդեպ բաց լինելու) միջև չի գրանցվել նշանակալից հարաբերակցություն ($r=0.097$):

Ինչպես նշվեց արդեն, հուզական ինտելեկտը ձեռքբերովի հատկություն ունի

և կյանքի ընթացքում կարող է զարգանալ ու ընդլայնվել, այլ խոսքով հուզական ինտելեկտը ճանաչողական ինտելեկտի համեմատությամբ ավելի ձկուն է, հետևաբար անհրաժեշտ է ուսումնասիրել տարբեր գործոնների (օրինակ՝ կրթության ոլորտի և սեռի) ազդեցությունը հուզական ինտելեկտի խթանման կամ սահմանափակման վրա: Այս գործոնների ճանաչումն ու գնահատումը մեծապես կարող են նպաստել կյանքի խնդիրների հանդեպ անձի խոցելիության կամ արդյունավետության որոշարկմանը:

Աղյուսակ 3.

Ուսանողների հուզական ինտելեկտի մակարդակը՝ ըստ սեռի և կրթության ճյուղի:

Խմբեր	Քանակ	Միջին	Ստանդարտ շեղում	Ազատության աստիճան	T
Արական	199	3.58	0.41	398	-1.09*
Իգական	201	3.63	0.46		
Տեխնիկական գիտություններ	235	3.57	0.45	398 -1.87*	
Հումանիտար գիտություններ	165	3.66	0.41		

$P < 0.01^*$

Աղյուսակ 3-ի տվյալները ցույց են տալիս, որ նշանակալից տարբերություն չի գրանցվել տեխնիկական և հումանիտար ոլորտներում սովորող ուսանողների հուզական ինտելեկտի միջև, նաև նշանակալից տարբերություն չի գրանցվել արական և իգական սեռերի միջև հուզական ինտելեկտի առումով:

Հետազոտության արդյունքները ցույց են տալիս, որ հուզական ինտելեկտի մակարդակը հարաբերակցվում է անձնային հատկանիշների ու գծերի հետ թե՛ իգական և թե՛ արական սեռի ուսանողների մոտ: Դա նշանակում է, որ սեռը դերակատար չէ

հուզական ինտելեկտի և անձնային գծերի հարաբերակցական հարցում, ուստի հետազոտության արդյունքները կարելի է կիրառել երկու սեռերի համար:

Այսպիսով՝ կարող ենք եզրակացնել, որ հուզական ինտելեկտի և անձնային հատկանիշների միջև հարաբերակցական կապը նշանակալից է: Հուզական ինտելեկտը անձի կառուցվածքի մի մասն է կազմում, անձը հուզական ինտելեկտի դրսևորման ու արտահայտման ենթահողն է, ուստի հուզական ինտելեկտը պետք է ուսումնասիրվի և դիտարկվի որպես անձի առավել լայն համակարգի մի բաղադրիչ:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ն. Աքբարզադե, Հուզական ինտելեկտ, Սելուեյի և այլոց տեսակետները, Ֆարաբի, Թեհրան, 2004:
2. Ս. Բեհրուջան, Թեհրանի Նահանգներում Ֆենիկետոնուրիայով հիվանդների անձնային առանձնահատկությունների, հուզական ինտելեկտի և հոգեկան առողջության հարաբերակցությունը, Մագիստրոսական աշխատանք, Փայամե Նուր համալսարան, 2008:
3. Մ. Փաշմ Ֆորուշ, Իստրովերտ և էքստրավերտ անձանց հուզական ինտելեկտի գնահատումը և համեմատությունը անձնային առանձնահատկությունների հետ, Իսլամական Ազադ համալսարանի կենտրոնական մասնաճյուղ, Թեհրան, 2005:
4. Ս. Հեյն, Հուզական ինտելեկտը բոլորի համար (հուզական ինտելեկտի գործնական ձեռնարկ), պարսկերեն թարգմանությունը՝ Բուչաքզադե Է. Ռ., Մուսավի Շուշթարի Մ., Թաջաստմ Ախլաղ հրատ., Թեհրան, 2004:
5. Դ. Գոլվման, Հուզական ինտելեկտ, հուզական ինքնագիտակցություն, ինքնավերահսկում, ապրումակցում և օժանդակում, պարսկերեն թարգմանությունը՝ Պարսա Ն., Ռոշդ հրատ., Թեհրան, 2003:
6. Դ. Շուլց, Ս. Ա. Շուլց, Անձի տեսություններ, պարսկերեն թարգմանությունը՝ Յ. Քարիմի, Արասթարան հրատարակչություն, 5-րդ տպագրություն, Թեհրան, 2005:
7. Ջ. Սիարոջի, Ջ. Փ. Ֆորգաս, Ջ. Դ. Մայեր, Հուզական ինտելեկտն առօրյա կյանքում, գիտական հետազոտություն, պարսկերեն թարգմանությունը՝ Նաջաֆի Ջանդի, Սոխան հրատ., Թեհրան, 2004:
8. Mayer J.D., Salovey P., Caruso D., Emotional intelligence meets traditional standards for intelligence, Intelligence, 27, 1999, pp. 267-298.

ИССЛЕДОВАНИЕ СООТНОШЕНИЯ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ КАЧЕСТВ И ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА СТУДЕНТОВ

АБДОЛМАДЖИД НЕГАРЕШНЕЖАД

ЕГУ, аспирант

Базу исследования составляют студенты бакалавриата государственных университетов провинций Ирана Альборз и Хазвин, из которых кластерным методом и по принципу случайности были выбраны 400 студентов (201 женского пола и 199 мужского, из которых 235 учились на технических факультетах, а 165 – на гуманитарных). Для оценки уровня эмоционального интеллекта мы использовали вопросник, а для оценки пяти основных личностных качеств – вопросник индивида (Neopersonality questionnaire). Полученные результаты были подвергнуты статистическим корреляционным тестам Пирсона и Т. Результаты показывают, что эмоциональный интеллект имеет значительную положительную взаимосвязь с экстраверсией, Agreeableness и чувством ответственности, значительную отрицательную связь с невротизмом, а с гибкостью и открытостью не имеют ничего общего.

RESULTS OF SURVEY CONCERNING THE STUDENTS' INDIVIDUAL PECULIARITIES AND EMOTIONAL INTELLECT RATIO

ABDOLMAJID NEGARESHNEJAD

YSU, Postgraduate

The study base comprises undergraduate students of state universities of Iran Alborz and Ghazvin provinces among which 400 students, who are randomly selected (201 female and 199 male, 235 of students are enrolled in technical branches, and 165 – in humanities) by cluster method. To assess the level of emotional intelligence, we used a questionnaire and for the evaluation, of five main personality traits – an individual questionnaire – (Neopersonality questionnaire).

The obtained data were subjected to Pearson's coefficient of correlation and T statistical tests. The results show that Emotional intelligence has substantial positive correlation with Extraversion, Agreeableness and Responsibility. Significant negative correlation with Neuroticism. But there is no correlation with flexibility and Openness.